

Toelichting op het Beschermsplan

J. Walter

Otter

De Otter, indicator van het zoetwater-biotop, is in Nederland anno 1989 vrijwel zeker uitgestorven. Bescherming c.q. herstel van de otter-populatie vraagt om een krachtig beleid. De hoofdlijnen van een binnenkort door de Minister van Landbouw en Visserij te presenteren herstelplan worden uiteengezet.

Omdat over het plan bij het schrijven van dit artikel nog geen definitieve beslissingen zijn genomen, kunnen op dit moment slechts enkele hoofdlijnen worden aangegeven.

In het plan zal een groot aantal maatregelen worden vermeld, die in de komende periode getroffen zullen worden (concrete toezeggingen van de Minister van Landbouw en Visserij) of getroffen zullen moeten worden (aanbevelingen van de Minister van L & V aan derden, zoals het Departement van Verkeer en Waterstaat, VROM, provincies, waterschappen, recreatieschappen e.d.). In het 'Beschermsplan' zullen niet op alle punten concrete maatregelen kunnen worden geformuleerd, omdat veel maatregelen pas op regionaal/locaal niveau hun vertaling/concretisering moeten vinden, afhankelijk van de situatie ter plaatse. De maatregelen, die in het plan aan de orde komen, kunnen in verschillende categorieën worden onderverdeeld, namelijk maatregelen op het ge-

rust moet voldoen. Dit is gedaan om het beleid toetsbaar, evalueerbaar te maken. De normen zijn niet 'hard' maar gebaseerd op 'the best professional judgement'.

Met betrekking tot de waterkwaliteit worden de normstellingen aangehouden zoals die zijn geformuleerd in het Indicatief Meerjarenplan Water 1985-1989. Daaraan zijn echter normen met betrekking tot PCB's toegevoegd. Met betrekking tot oeverstructuur en -vegetatie wordt gedacht aan normen met betrekking tot steilte, percentages van dekking op de oevers van meren, kanalen en andere watergangen, de maximale afstand tussen dekking biedende vegetaties e.d. Voorts wordt gedacht aan een genormeerd aanwezig zijn van otterreservaten en otterrefugia per $\times$ vierkante kilometer. Zolang er nog geen definitieve besluiten zijn genomen, moet hier met deze vage aanduiding worden volstaan.

S. Broekhuizen

Het 'Beschermsplan Otter' betreft, natuurlijk niet alleen de Otter, maar het gehele zoetwater- en oevermilieu. De Otter is daarvan de symboolsoort. Het ligt voor de hand dat er veel geld nodig is om de maatregelen te treffen, die in het 'Beschermsplan' aan de orde komen. Die middelen zullen in de komende jaren van diverse zijden moeten komen: het Rijk, de provincies, de waterschappen, gemeenten, particuliere fondsen en — waarom ook niet — het bedrijfsleven.

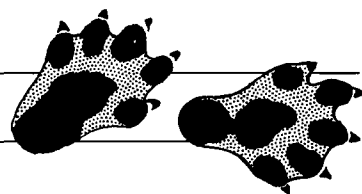
bied van: planvorming, inrichting, beheer, veiligstelling, onderzoek, voorlichting en educatie. Hieronder zal nog in het kort en in algemene termen op de verschillende categorieën maatregelen worden ingegaan.

Normen

Daaraan voorafgaand dient echter melding te worden gemaakt van het voornemen in het plan normen op te nemen waaraan een otterhabitat qua waterkwaliteit, oeverstructuur en -vegetatie, en

Maatregelen

Op het niveau van de planvorming zal het 'Beschermsplan' aanbevelingen bevatten met betrekking tot de door provincies op te stellen milieubeleidsplannen en waterhuishoudingsplannen en met betrekking tot door waterschappen en zuiveringsschappen op te stellen beheersplannen. Voorts zal worden voorgesteld voor de verschillende ottergebieden plannen op te stellen en uit te voeren met betrekking tot de handhaving en verbetering van dekking biedende

vegetatie- en migratiemogelijkheden, zônering van recreatie en dergelijke. Deze maatregelen zouden hun verankering kunnen krijgen in bijvoorbeeld streek- en structuurplannen.

Op het gebied van **inrichting** wordt gedacht aan een stelsel van otter-reservaten en -refugia in het verspreidingsgebied, aan het uitdiepen van petgaten mits andere c.q. zwaarder wegen- de natuurwaarden zich daar niet tegen verzetten, het bevorderen van natuur-technische profielen van waterlopen, het verbeteren van brugpassages e.d. Bevorderd zal worden dat de Otter in het kader van landinrichting, maar ook in het kader van natuurontwikkelingsprojecten zo veel mogelijk zal worden 'meegenomen'.

Op het gebied van **beheer** wordt aandacht besteed aan een aangepast maaitregime met betrekking tot rietkragen en andere oevervegetatie. Het toepassen van maatregelen die moeten voorkomen dat otters in visfinken verdrinken of het slachtoffer worden van muskusrattenbestrijding, komen ook aan de orde. Overleg en samenwerking met beroepsvissers en visstandbeheerders is daarbij noodzakelijk.

Op het gebied van de **veiligstelling** van biotopen zullen, indien nodig, instrumenten als aankoop en toepassing van de Natuurbeschermingswet worden ingezet. Met Duitsland en België zal overleg worden gepleegd over maatregelen in de grensregio's.

Het ligt voor de hand dat de diverse maatregelen niet kunnen geschieden zonder **onderzoek** naar waterkwaliteit, bodem en voedselketens. Ook zullen verbeteringsmogelijkheden om deelpopulaties met elkaar te verbinden moeten worden onderzocht, waarbij in het bijzonder de mogelijkheden van de verbinding tussen de Fries-Overijsselse populatie en de Hollands-Utrechtse populatie via de nieuwe polders en/of de Randmeren voor ogen staan.

Educatie en voorlichting zowel naar het algemene publiek (onderwijs e.d.) als naar specifieke doelgroepen (b.v. waterrecreanten, sport- en beroepsvissers) zijn van belang. In het plan wordt, waar mogelijk, samenwerking en bundeling van initiatieven voorgestaan.

Project Otter

Afgezien van al deze maatregelen van algemene aard wordt in het plan expliciet het 'Project Otter' naar voren gescho-

ven. Dit project valt in twee delen uiteen. Een deel betreft het verrichten van (gedrags)onderzoek aan otters in gevangenschap. Dit onderzoek zal zich met name richten op gedragsaspecten, die voor onderzoek en beheer in de vrije natuur van belang zijn, zoals voedselzoek- en spraintgedrag. Het project is er tevens op gericht de betrokken dieren tot voortplanting te krijgen, om het andere deel van het project te kunnen uitvoeren: het in de vrije natuur loslaten van de dieren, uitgerust met zender. Maar voordat het zo ver is c.q. synchroon met het eerste deel van het project, zullen in een bepaald deel van het meest kansrijke Fries-Overijssels kerngebied maatregelen worden getroffen die de betrokken otters een optimaal habitat bieden. In dit gebied zal een project worden uitgevoerd, dat voorziet in een voor de Otter gunstig waterkwaliteits- en -kwantiteitsbeheer, met een daaraan gekoppeld dito voedselaanbod. Ook zal worden voorzien in optimaal-dekking-biedende vegetatie en ottervriendelijke oevers. Door afsluiting zullen de verblijfplaatsen aldaar vrij zijn van menselijke verstoring.

Ook zal worden zorggedragen voor het opheffen van knelpunten in migratiemogelijkheden naar andere goede ottergebieden worden verbeterd. De hiervoor genoemde normen zullen bij dit alles maatgevend zijn.

In dit specifiek voor de Otter ingerichte gebied zullen na verloop van tijd c.q. wanneer de perspectieven gunstig zijn, de vanuit het onderzoeks- en fokcentrum beschikbaar komende otters voorzien van een zender via een uitwenprogramma worden uitgezet. Daardoor zal het mogelijk zijn hen telemetrisch te volgen, waardoor kan worden geregistreerd welk gebruik de otters van het terrein maken, hoe en langs welke banen zij migreren, hoe groot hun territoria zijn, waar interactie plaatsvindt enz. Zwakke en sterke punten van het habitat kunnen aldus worden opgespoord. Op grond daarvan kunnen de zônes, die worden gemedend, alsnog worden versterkt en kan het effect van deze aanpassing worden gemeten. Ook wanneer zij het gebied, waar zij in vrijheid zijn gesteld verlaten, zullen hun bewegingen kunnen worden gevolgd, zodat ook daar hun voorkeuren zichtbaar worden alsmede de zônes, die niet worden gebruikt. In dit nieuwe gebied zullen dan weer op grond van de opgedane ervaringen aan-

vullende habitatverbeterende maatregelen worden genomen.

Van essentieel belang zal zijn het reproductiesucces van deze otters te bepalen. Daaraan kan immers worden afgemeten of de inspanningen op het gebied van de verbetering van de waterkwaliteit, rust, dekking en dergelijke voldoende zijn. Het gaat niet aan steeds dieren in het milieu te brengen, wanneer zij daar geen kans van overleven en reproduceren hebben. Het beleid is immers gericht op het herstel van het leefmilieu van de Otter als randvoorwaarde voor een levenskrachtige otterpopulatie en niet op het kunstmatig in stand houden van otters in ons land. Het project zal derhalve gepaard moeten gaan met onderzoek naar de kwaliteit van het water, de waterbodem en de prooidieren in de betrokken gebieden. Op deze wijze kan dus proefondervindelijk worden gewerkt aan zowel de verbetering van de otterhabitats als aan de versterking van de populatie. De ervaringen zullen ook elders in het land in het kader van landinrichtingsprojecten, natuurontwikkeling, waterkwaliteitsbeheer, oeverbeheer, zônering bij openluchtrecreatie enz. kunnen worden benut.

Tot zover in grote lijnen het 'Beschermingsplan Otter'. De verwachting is dat de Minister het plan zelf binnenkort zal presenteren.

Summary

Conservation scheme for the Otter.

In the beginning of 1989 the Minister of Agriculture and Fisheries will present a conservation scheme for the Otter (Beschermingsplan Otter) in The Netherlands. In this scheme all threats are analysed and an answer is given to each of them. The scheme describes measures in the field of management of water(quality) and vegetation, the planning of otter reserves, measures against mortality due to traffic and drowning in fyke nets and activities on education and research. A repopulation project is put forward. The scheme aims to stimulate all authorities and others who are responsible for the otter habitat. The Ministry of Agriculture and Fisheries will play an active role in this field.

Drs. J. Walter
Directie Natuur, Milieu en Faunabeheer,
Ministerie van Landbouw en Visserij
Postbus 20401
2500 EK 's-Gravenhage.